

bolezen v smrekov log in v enem ali dveh letih je vsa smrekova goščava izsušena — škoda je silno velika, ker težko ali saj kesno se zopet zaredi smrekov log.)

(Dalje prihodujič.)

Znanstvene stvari.

Občni zbor „glasbene matice“

15. aprila 1875.

Prvosednik gospod Franjo Ravnikar pozdravlja zbor sè sledečim ogovorom:

„Slavna gospôda! Gledé na poročilo tajnika in blagajnika, katera bosta sledila, Vas ne bom mučil z dolgim govorom, kajti pozvedeli bodete iz teh poročil vse, kar se tiče administrativnega oddelka našega društva; da bi Vas pa navduševal k uspešnejšemu delovanju za razvitek narodne glasbe, to se mi nepotrebno zdi, ker ste gotovo vsi za napredek narodne izomike zavzeti, in ker naša družba kljubu vsim mogočnim zaprekam častno polnuje svoj težaven nalog in je med svet spravila glasbene originalne proizvode, kateri morejo vsacega narodnjaka s ponosnim čutom navdahniti. Le še žalostna dolžnost mi je, da se danes spominjamo onega moža, ki je ne le vse narodne društvene zavode podpiral z velikansko močjo svojega izvanrednega duba, nego nas je tudi vsigdar in povsod materijelno podpiral, — onega moža, katerega smo še lani pri našem občnem zboru v tej dvorani navzočega videli, in ki je še v zadnjem času svojega življenja vstopil kot ustanovnik „glasbene matice“, katerega pa ni več med živimi. Naj bode neumrlemu dr. Costi lahka zemljica, naj mu bode večni spomin v naših srcih!“

Tajnik g. Valenta potem poroča o društvenem delovanju sledeče:

„Slavni zbor! Pretečeno leto je bilo v Avstriji za umetnosti in njim posvečene zavode jako neugodno. Denarna kriza čutila se ni samo pri trgovini in obrtniji, temveč tudi pri umetelnih podvzetjih.

Dan na dan so donašale novine, da je ponehal ta ali oni glasbeni ali dramatični muzi posvečeni zavod, da je izgubilo toliko in toliko igralcev, pevcev in muzikov zaslužek.

Te žalostne vesti vzbudile so v srcih onih, ki znajo ceniti vrednost lepih umetnostih, tužna čutila.

Vsled te občne mizerije trpela so nekoliko tudi društva. Hvala Bogu! naše društvo ni čutilo denarnih homatij, in dasiravno so nekateri družbeniki bolj mlačni v plačevanju letnih doneskov, vendar le smemo zadovoljni biti sè stanjem naše blagajnice.

Toda napredovalo naše društvo pretečeno leto tudi ni, stojimo še vedno na tisti stopinji kakor lani. Vzrok neveselega stanja je ta, da v našem narodu še ni one zavednosti o važnosti glasbene umetnosti, da še ne vedó ceniti vrednosti imenitnega namena našega društva, sploh, da se premalo nahaja sodelajočih moči po deželi, ki bi nam v mestu stanujočim olajšale delo in skrb. Pri nas hoče vsakdo koj za skladatelja veljati in zameri se nam, ako se predrznemo poslane slabejše skladbe kot nerabljive imenovati.

To pa, kar je lahko vsacemu količkaj izurjenemu pevcu ali godcu mogoče, namreč nabiranje narodnih pesmi, za to se ne peča nikdo, akoravno se je že večkrat po društvenih vabilih v časnikih in z dopisi na posamesne osebe na to delo vzbujalo.

Odbor je skrbel, da se društveno delovanje ni vstavilo in da se je za prihodnji čas pripravljalo gradivo.

Za pretečeno leto podalo je društvo svojim udom dva zvezka, namreč Feigelsevo „sveto mašo“ in

Försterjevo koncertno kompozicijo za glasovir: ilustracijo narodne pesmi „po jezeru bliz' Triglava“.

S to izdavo je odbor vstregel cerkvenim pevcem in koncertnim zahtevam, ker skrbeti se mora, da se raznovrstne skladbe izdajajo.

Obljubljene šolske pesmi pa še do danes niso prišle na svetlo, ker se niso dobile besede za telovadne in popotne pesmice, kar pa dobimo v kratkem.

Kljubu vsem zaviram smemo pa upati, da „glasbena matica“ ostane nepremakljiv steber v povzdigo slovenske glasbene literature in domačega cerkvenonarodnega in šolskega petja. S časom bode prodrlo zaupanje v naše delovanje in če družega ne, pripravljamo vsaj našim potomcem gradivo, katero naj jim služi za nadaljevanje dela v tej stroki.

Nam še ni mogoče razločevati, kaj je v čisto slovanskem duhu narodna muzika, kaj da ni, ker manjka nam vzlasti znanja občaslovanske glasbene zgodovine, kakor tudi kompozicij starejših slovanskih skladateljev.

Vse, kar nam služi kot vodilo za danes, so narodne pesmi. — Čehi so tako srečni, da so si ohranili krasne korale iz časov Husitov, ki so pravi biseri srednoveške glasbene umetnosti; Poljaci imajo mnogo nabranih lepih starih narodnih napevov iz časov ponosnega Poljskega kraljestva; Srbo-Hrvati pa imajo na stotine starih narodnih napevov iz bojov proti Turškemu nasilstvu, od katerih ima gosp. profesor Kuhač v Zagrebu bogato zbirko v rokopisu. Odbor, ko je izvedel, da ima omenjeni gospod profesor to zbirko, ni zamudil njega vprašati, je li ima tudi slovenske narodne napeve v njej in pod katerimi pogoji bi jih društvu prepustil.

Na to vprašanje odgovoril je gospod Kuhač, da ima kacic 200 slovenskih narodnih pesmi nabranih, katerih pa ne oddá, ker želi, da bi njegova cela zbirka, ki znaša 2000 številok jugoslovanskega glasbenega narodnega blaga, skupaj na svetlo prišla.

Da bi pa vendar enkrat začeli izdajati naše narodne napeve, razpisal je odbor darilo za poskušnjo, morebiti se po tej poti nabiranje pospeši. Dalje so se razpisala darila za tri cerkvene skladbe, ker po deželi zeló povprašujejo po novih cerkvenih napevih.

Jako britke izgube po smrti imamo v pretečenem letu zabilježiti, katere so društvo oziroma celi slovenski narod hudo zadele. Kruta bela žena nam je pokosila v tej dôbi med ustanovniki gospoda dr. Franjo Bratkoviča, vnetega domorodca in podpiratelja narodnih zavodov, in slavnega branitelja narodnih pravic gosp. dr. E. H. Costo, kateremu je društvo k slovesnemu sprevodu krasen venec podarilo; med letniki pa gospode Ivana Khama, ki je bil njega dni znan in priljubljen pevec, in duhovnika Josipa Drobniča in Rajko Repotočnika, ki sta bila zmirom vneta rodoljuba in zvesta prijatelja glasbene umetnosti. Naj v miru počivajo!

Pozabiti ne smemo, da je vlani 25. maja umrl naš slovenski skladatelj Jurij Fleišman, kateri je marsikatero lepo melodijo vstvaril, ki bode živel med nami po svojih napevih, dokler bo slovenskega naroda kaj. V slovó položila mu je „glasbena matica“ lep venec na gomilo in skrbelo se bo, da dobí dostojen spominek.

Z našim severnim bratom Čehom obžalovati moramo tudi zgubo dveh slovečih slovanskih muzikov, namreč Förchtgott Tovačovskega, vrlega skladatelja in pevovodjo Dunajskega slovanskega pevskega društva, ki je umrl v Beču 18. decembra l. l.; in slavnoznanega virtuoza na goslih Ferdinanda Laub-a, kateri je bil eden prvih umetnikov in zvest sin matere Slave, ki je umrl 18. marca t. l. v Kries-u v Tirolab. Slava jima!

Društveni arhiv se je zopet za nekoliko delov pomnožil, vzlasti pa nam je „hudebna matica“ iz Prage

poslala jako lepe kompozicije Českých skladateljev, namreč: Smetanovo komično spevoigro „prodana nevesta“ in Bendl-ovo romantično spevoigro „Lejla“. Manjka pa še v arhivu nekoliko skladb domačih komponistov, katere se pri knjigarjih več ne dobé in se tudi med narodom malo nahajajo. Želeti je, da nam vsak skladatelj svojih kompozicij vsaj en eksemplar pošlje, da bode v našem arhivu popolna zbirka domačih skladb.

Konečno moram radostno konstatirati, da se v našem društvu vrši delovanje v najlepši vzajemnosti, tako da bi želel, da tudi v prihodnje ohranimo to lepo harmonijo, katere bi ne smela nikakoršna disonanca kaziti.

Naj bi se posrečilo našemu delovanju, da na podlagi glasbenega lepoglasja izbudimo v ljudstvu žlahtnejša človeška čutila na blagor domovini in na čast in povzdigo naroda.“ (Kon. prih.)

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Poslušajmo, kaj piše v imenovani knjigi o posinjanju na dalje učeni Grimm, (ki je čislal tudi slovanščino, ponemčil Vukovo malo srb. slovnico leta 1824 ter jo spremil z zanimivim predgovorom, kakor 30 let pozneje tudi ponemčene srb. narodne pripovedke).

Naštevši več načinov sinovljenja, veli I. 464: „Im norden Deutschlands war fast bei allen arten genuposition.“ — I. 465: „Das kniesetzen und schoßsetzen stimmt mit der förmlichkeit des rockschoßes, hemdes und mantels.“ — „Aus Ewers' recht der Russen pag. 22—24 sehe ich“ — piše Grimm ondi dalje — „dass auch die Slawen das fremde kind, welches sie an sohnem statt empfangen, auf die hände nahmen.“

Te besede treba dobro premisliti.

Nestor in drugi zgodopisci pravijo namreč, da je predal Rurik, zato ker mu je bil sin Igor še jako majhen, knežijo svojo pred smrtjo l. 879 po Kr. r. rodbeniku Olegu, ... „вѣдавъ jemu synъ svoj na rucě“; Mikl. Nest. 11; — ali po drugih: ... „i vѣda jemu synъ svoj [syna svojego] Igorja na rucě“ ... Schlöz. Hekt. II. 264.

Te izvirne besede je ponemčil Ewers takó: „... auch gab er ihm (dem Oleg) auf die Hände seinen Sohn Igor; denn der kleine Igor war noch sehr Kind.“

Ewers razlaga to tako: Ker ondaj nedorasli otroci niso smeli vladati, (kakor ni bebeci, slepci in preslabotni starci), zato si je izbral Rurik pred smrtjo za naslednika odraslega Olega, in mu dal malega sinka svojega, Igorja „na roké“ (na naročje), zato da ga je Oleg na ta način posinovil. Po Ewersovi misli je hotel Rurik tako opraviti, da bi bil potém Igor Olegu naslednik, kakor da mu je najstarejši sin.

Ewers pravi (24) dalje: „Dieses auf die Hände nehmen finden wir im Alterthume öfter als sinnbildliche Darstellung des Willens ein fremdes Kind gleich dem eigenen zu erziehen“; ali takih primerov Ewers ne našteva.

Pri tem treba pomisliti i to: Najslavnejši zgodovinar ruski, Solovjev, trdi I. 106, da je Oleg kakor starši v rodu („kak staršij v rodě“), a ne kakor maloletnega kneza varuh („opekún“) dobil vso oblast Rurikovo, ter jo imel potem res tudi vse svoje žive dni; ali tega Solovjev ne veli, da je Oleg malega Igorja posinil, zato ker mu ga je Rurik „otdal na ruki“. — Te besede rabi Solovjev namesto ónih iz Nestorja i

dr. — Ruske akademije slovar pa tolmači Solovjeva izrek pod besedo „ruká“ tako: „otdatъ na ruki“ = „vvěritъ. vѣ popečenje“ (der Obsorge anvertrauen. Pis. *)

Po vsem tem sodim, da je Ewers navedeni izrek samó prevérno ponemčil, da tedaj Rurik ni dal sinka Olegu, zato da bi ga bil O. posinil, — nego da ga je samo izročil njegovi skrbi, naj mu je bil potém O. „opekún“, (kakor je trdil Karamzin I. 122), ali pa ne, (kakor misli Solovjev).

Kam nas je zavel „skutnik“!? Vrnimo se zopet k Grimmu!

Pri sinovljenju (in pri vzakónjanju**) jemali so po njegovih besedah stari Nemci otroke i pod plašč, ki je bil znamenje obrambe (schutz) I. 160, zato so nadévali takim otrokom imé „mantelkinder“, francoski: „enfants mis sous le drap“ (filii mantellati), — „plaščniki“ ali „podplaščniki“ reklo bi se jim po naše, da hočemo sloveniti ... po tlačanski. (Dal. prih.)

Jugoslavenstvo.

* Novo izdanje I. II. i III. knjige „Srpskijeh narodnijeh pjesama“, koje je skupio i na svijet izdao Vuk. Stef. Karadžić.

Dajem ovijem na znanje, da je II. knjiga, sadržavajuća junačke pjesme najstarijih vremena, iz štampe na svijet izišla, i da je sada razaslanjem.

Za one čitatelje, koji nijesu vični cirilici — dodat je na čelu knjige uzporedni pregled alfabetični ne samo s latinicom nego i sa svim jezicima evropejskim.

Ujedno javljam, da je rok prenumeracije na sve tri knjige ovijeh pjesama uslijed mnogobrojnog zahtjevanja produžen do 1. avgusta t. g., tako do toga roka po prenumerantsku cijenu od 2 for. (ali poštarinu svaki da plaća sam), i prenumerirati se na I. i III. knjigu, obje zajedno za 3 for., a posebno za 2 forinta Aus. vr. ***)

U Beču 20. travnja 1875.

Ana, udova Vuka Stef. Karadžića.

(Landstrasse, Marokkanergasse Nr. 3, in Wien.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

III.

Ponarejeni bankovci.

(Dalje.)

„Zakaj bi bil Jonas to storil?“

„Iz sovraštva do Linarja. Tega on tako črti, da bi veselja poskakoval, ko bi ga videl na vislicah in vso njegovo rodovino na ražnju se peči.“

„Odkod to strašno sovraštvo? Je-li vam vzrok znan?“

*) Gosp. Miklošič ni vzel navedenega izreka Nestorjevega v svoj véliki slovar ni pod besedo „vѣdati“ (81), ni pod besedo „na“ (397), niti pod besedo „raka“ (815).

Pis.

**) „Infans, ante nuptias natus, sub actu consecrationis matrimonialis in sinu et sub pallio patris collocatus legitimabatur.“ Ihre 2, 619.

***) Vredništvo toplo priporoča vsem Slovencem, ki so zmožni Srbskega jezika, ovo knjigo polno krasnih narodnih pesem.

Vred.

Znanstvene stvari.

Občni zbor „glasbene matice“

15. aprila 1875.

(Konec.)

Gospod prvosednik povpraša zbor, ima li kdo kaj omeniti o tajnikovem poročilu. Ker se nikdo ne oglasi, poroča blagajnik gosp. Drenik o društvenih dohodkih in stroških in o stanju društvene imovine.

Po nasvetu gosp. prvosednika imenujeta se gospoda Jeločnik in Pirnat za pregledovalca računov.

Prvosednik pozivlja gospode, ki imajo morebiti kak posamesni nasvèt, da se oglašijo. Na to gosp. Praprotnik sledeče nasvetuje: V ljudskih šolah bode sedaj po ukazu ministerstva pevonausk obligaten in zahteva se, da se otroci po notah petja učé. Zato pa je silno potrebno, da se za naše slovenske ljudske šole izdá „pevonausk“. Ker je učitelj gosp. Peter Weiss v Celji že sestavil tak navod in ga poslal, da bi se pregledal in dal v tisek, naj „glasbene matice“ odbor rokopis pregleda in ako je za rabo pripraven in ministerstvo privoli, da se vpelje kot učilni pripomoček v šolah, naj „glasbena matica“ preskrbi tisek in izdavo ter spisateljcu izplača zahtevano nagrado 80 gold.

Prvosednik priporoča ta nasvèt in ko bi artistični odsek delo za dobro spoznal in tudi ministerstvo rabo dovolilo, naj se tisek nemudoma preskrbi.

Zbor se enoglasno za to izreče.

Gosp. Hribar želi, da bi se preuredila števil. IV. pri zadnjem razpisu daril, ker po cerkvenih postavah se ne sme pri velicah slovesnih mašah v drugem nego v latinskem jeziku péti. Tudi za cerkvene samospeve naj bi se darila ne razpisavala, ker niso pripravi za cerkveno glasbo.

Gosp. Drenik misli, če tudi po stari cerkveni postavi ni dopuščeno pri velikih mašah petje slovenskih vlog, se bodo pa pri manjših slovesnostih rabile.

Gosp. Valenta se izreče odločno proti temu, da bi „glasbena matica“ razpisavala darila za skladbe, ki so zložene na latinski tekst. Ako se hoče našemu ljudstvu estetično petje vcepiti, treba je, da mu v domačem razumljivem jeziku podajamo napeve, da bode vsak pevec kakor tudi poslušalec vedel, kaj se poje, ter z besedo in melodijo povzdignjen k molitvi. Ako je ranjcemu Riharju za prav se zdelo, da je za velike praznične obrede zložil napeve na slovenske besede, smemo tudi mi tako nadaljevati; za latinske kompozicije nam ni treba skrbeti, teh dobí vsakdo lahko na stotine pri knjigotržcih, slovenskih pa manjka.

Zbor sklène, da ostanejo razpisi nepremenjeni, kakor tudi, da se samo slovenske kompozicije izdajajo.

Gosp. Drenik naprosi gospoda Hribarja, da bi sestavil obljubljeni vabilo do cerkvenih predstojništev, da pristopijo v naše društvo, ker potem bi bilo mogoče, več za cerkveno glasbo izdajati.

Gosp. Hribar obljubi, da hoče tako vabilo v kratkem razposlati.

Gosp. Žagar predlaga, da bi se zmanjšalo število odbornikov, in sicer naj jih bo v Ljubljani 6 in vnanjih 4, vseh tedaj 10. Motivira svoj predlog s tem, da veliko število odbornikov ne koristi društvu in le teži delovanje, posebno ker nekateri odborniki nikoli ali pa prav redkokrat k sejam dohajajo.

Gosp. Drenik je proti zmanjšanju števila odbornikov in meni, da veliko število nikakor ni bilo škodljivo in bolje je, če ima društvo odveč odbornikov nego premalo, ker dostikrat se nakupiči delo, za katero je treba več osob.

Prvosednik je tudi za to, da ostane število 20 odbornikov, ker ako bi društvo pišlo do tega, da zamore delovati popolnoma po programu v pravilih narisanim, treba bo še večega števila odbornikov.

Pri glasovanju pade gosp. Žagarjev nasvèt in vrši se volitev 20 odbornikov.

Po nasvetu gosp. Grasselli-a odpade volitev po volilnih listkih, temveč izvolijo se per acclamationem sledeči gospodje v odbor: Franjo Ravnikar, predsednik, Franjo Drenik, blagajnik, Dragotin Žagar, Andrej Praprotnik, Josip Tolli, Anton Stöckl, Anton Nedved, Feliks Stegiar, Anton Jentl, P. Angelik Hribar, Alojzi Steimetz, Voj. Valenta — vsi v Ljubljani stanujoči. Vnanji pa: Franjo Gerbic v Zagrebu, Anton Hribar v Gorici, Janez Miklošič v Mariboru, Franjo Stojec v Kranjski gori, Matija Šušteršič v Krškem, dr. Benj. Ipavec v Gradcu, Matej Žvanut v Trstu, Ferdo Vigele v Ziljski dolini.

Prvosednik potem sklène izborovanje se sledečimi besedami:

Predno končamo občni zbor, naj mi bo dovoljeno, omeniti zaslug tistega moža, kineumorno deluje za razcvet glasbene matice, na katerega ramah leži in stoji celi stroj naše družbe, in to jenaš vrli tajnik gosp. V. Valenta. Naj mu doní od vsei nazočih srčna zahvala!

Slovstvene stvari.

„Skutnik = slupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Na tak ali temu kolikortoliko podoben način posinjali so, kakor čitamo v znanj knjigi (I. 160; 464 do 465), tudi drugi narodi, a ne samo germanski. Nekateri so si pritiskali take otroke o sinovljenju gole na gola prsa ter jih oblačili pod vojo zdoljno opravo, ki se drži života; — nekateri so jih slečene jemali pod srajco¹⁾ ter jih k sebi stiskali in poljubljali (najprej novi oča, a nato i nova mati; — nekateri so jih pretikali skozi ohlapna nédra (per stolae fluentis ‚sinus‘ traducere) itd.

Diodor (4, 39; Wess. I 284) pravi, da so na isti način, kakor je po grški basni Junona posinovila Herkula, nekda res posinjali tjo deco i stranski, t. j. negrški narodi (βαρβαροι).

Nehoté se spominjam pri th besedah srbske narodne pesmi, v Vukovi II. knjigi 30te, ki nam prosto, a prelepo popisuje, kako je jenala carica.... tuje dete za svoje:

„Odnese ga u gosposke dvore,
Prometne ga kroz nédra²⁾ svilena,
Da b' se dete od srca nazvalo,
Okupa ga i nanegova ja.“

„Pripovijeda se“ — dodal j Vuk — „da i sad tako čine oni, koji uzmu koga mjesb svoga djeteta.“³⁾

Poštovani čitatelji so našti dozdaž že toliko pomenov besede ‚skut‘ (skuto⁴⁾, skute⁵⁾, skut⁶⁾), da se

¹⁾ V Vukovem srb. „rječn.“ čitaš na str. 689, da so ‚skuti‘ (pl.) dolnji t. j. podpasni konec srajce (košulje), posebno ženske. Pis.

²⁾ Po Mikl. slovarju leta 1850 je „skutъ“ tudi = κόλπος, sinus (Busen, Schofs); v velikem s ne nahaja ta pomen. Pis.

³⁾ Kdor hoče vedeti kaj več o posinjanju ali sinovljenju pri južnih in severnih Slovanih, naj čita i Bogišićevo knjigo: „Pravni običaji u Slovenâ“ (u Zagrebu 1867) 140—141. Pis.